

Hyresgästerna 2024

Ekonomi och utsatthet

Innehåll

Om enkäten	3
Utan skydd mot högre kostnader	4
Boendekostnaderna ökar	6
Inkomsterna hänger inte med	9
Utsatta hushåll	12
Hushåll med ohållbara boendekostnader	12
Ekonomiskt stressade hushåll	14
Trångbodda hushåll	16
Utsatthetens konsekvenser	19
Ekonomiska marginaler	19
Scenarier som tvingar hushållen att flytta	24
Källor	26

Om enkäten

Hyresgästföreningen har gett undersökningsföretaget Indikator Opinion i uppdrag att genomföra en omfattande enkätstudie om politiska och ekonomiska frågor som berör hushållens boendesituation, ekonomiska villkor och åsikter om olika bostadspolitiska insatser. Undersökningen riktade sig till ett slumpmässigt urval av 14 867 personer bosatta i Sverige med känd folkbokföringsadress. Urvalspersonerna kontaktades först med en postal inbjudan där de uppmanades att svara på undersökningen via webben genom att logga in med ett unikt lösenord eller genom att skanna en unik QR-kod. De som inte hade svarat efter två veckor fick en pappersenkät som de antingen kunde fylla i och returnera via post eller besvara via webben. Påminnelser skickades ut via SMS vid tre tillfällen till dem som ännu inte hade svarat. Undersökningens fältperiod varade från vecka 10 till och med vecka 16 under våren 2024. Totalt samlades 5 240 svar in, vilket resulterade i en svarsfrekvens på 35,3 procent. För att säkerställa att resultaten återspeglar den svenska befolkningens åsikter, har data viktats efter kön, ålder och partival i 2022 års riksdagsval.

Om frågor rörande ekonomi och utsatthet

I enkäten ställs flera frågor som rör olika aspekter av hushållens ekonomi och eventuell utsatthet. Med hjälp av svaren har därtill ett antal utsatta hushåll kategoriserats, det är sådana som upplever olika typer av ekonomisk utsatthet, eller trångboddhet. Hushållen har alltså kategoriserats som utsatta i analysen, men svaren visar tydligt att de oftare än andra, beskriver sig själva som utsatta på olika sätt.

Gruppen trångbodda är relativt liten, de utgör ungefär 5 procent av alla respondenter. Att gruppen är liten utgör inte något problem vid Ja eller Nej frågor. Men när flera svarsalternativ används blir antalet respondenter ibland så liten att gruppen i vissa fall exkluderas från presentationen.

Rapporten presenterar en genomgång av fördelningen av inkomster och boendekostnader, en presentation av de utsatta hushållen och därefter en presentation av hur alla olika hushållstyper svarar på frågor som rör deras ekonomi och utsatthet.

Rapporten presenterar hur vissa variabler som inkomster och boendeutgifter har förändrats sedan 2022 års rapport. En viss osäkerhet finns kring förändringarna då undersökningen har bytt utförare och undersökningsmetodik. Resultaten pekar emellertid på att de större förändringarna i huvudsak är korrekta och samtliga resultat är konsistenta med den utvecklingen som kan antas följas av de kostnads- och ränteförändringar som har skett sedan förra undersökningen.

Utan skydd mot högre kostnader

Sedan undersökningen Hyresgästerna 2022 har framför allt två saker hänt, priserna och räntekostnaderna har ökat dramatiskt. Under 2024 har priserna kommit att stabiliseras men det är på en ny hög nivå. För de allra flesta har lönerna inte kompenserat hushållen för kostnadsutvecklingen, det syns tydligt i enkätsvaren.

Alla hushåll har fått det svårare att få ekonomin att gå ihop, men värst drabbade har de redan mest utsatta hushållen varit. Samtidigt är det tydligt att samhällets stödinsatser inte räcker.

Bostadsbidraget har utökats med ett tillfälligt stöd för de som redan fick det. Men allt för många får inte bidraget trots att de har ett uppenbart behov av det. Att nästan en tredjedel av hyresgästerna inte kan bo kvar om de förlorar jobbet antyder att inte heller arbetslöshetsförsäkringen är tillräcklig för att skydda hushållen vid tillfälliga inkomsttapp.

Det är rimligt att anta att många hushåll upplever sig leva på marginalen och att de egentligen inte klarar av att hantera sin ekonomiska situation. Ska samhället kunna hålla ihop måste de inkomstsvaga hushållen skyddas bättre.

Enkäten visar att boendekostnaderna har ökat för de som bor i hyresrätt, bostadsrätt och småhus, tidigare var det så ovanligt att hushåll hade boendekostnader som översteg 20 000 kronor i månaden att det knappt gick att mäta. Numera är det en realitet för ungefär 10 procent av hushållen som äger sitt boende. Samtidigt går det knappt att hitta en billig liten hyresrätt längre, år 2020 hyrdes var femte lägenhet ut för 5 000 kr i månaden. Numera är det inte ens var tjugonde lägenhet som gör det. Samtidigt har inkomsterna stagnerat för stora grupper.

Bland hyresgäster finns det tecken på att inkomsterna minskar eller har stagnerat. Jämfört med 2024 är det fler hyreshushåll som tjänar under 10 000 kronor varje månad och färre som tjänar mellan 40 och 50 tusen.

Utvecklingen har varit särskilt besvärlig för landets hyresgäster, som ofta är i större behov av samhällets olika stödssystem. Andra som tydligt står ut i undersökningen är olika utsatta hushåll. Rapporten identifierar tre typer av utsatta hushåll:

- **Hushåll med ohållbara boendekostnader** (betalar mer än 40 procent av inkomst efter skatt för boende)
- **Ekonomiskt stressade** (kan inte betala boende och normala hushållskostnader)
- **Trångbodda hushåll** (har färre än 20 kvadratmeter bostad per person i hushållet)

Hushåll med ohållbara boendekostnader är numera vanliga i alla upplåtelseformer. I 2022 års undersökning var det framför allt ett hyresfenomen. Visserligen har andelen med ohållbara boendekostnader ökat till över 40 procent bland hyresgäster. Men inom det ägda boendet har andelen nästan fördubblats sedan 2022.

Ekonomiskt stressade hushåll har även de ökat inom alla grupper, men framför allt bland hyresgäster. Numera lever vart tredje hyreshushåll under ekonomisk stress. Bland de som äger sitt boende är andelen hälften så hög.

Även trångboddheten har ökat, framför allt bland bostadsrätter, där har andelen trångbodda fördubblats från 3 till 6 procent av alla hushåll. Ökningen har dessutom varit särskilt kraftig i och omkring landets största städer.

Hushållen anger själva att pengarna inte räcker, 23 procent av hyresgästerna har det oftast svårt att få pengarna att räcka, bland de som äger sin bostad är det mindre än hälften som anger samma sak, låga inkomster verkar driva skillnaden, inte boendekostnaderna.

26 procent av de trångbodda har oftast svårt att få pengarna att räcka. Bland de med ohållbara boendekostnader är det 31 procent och bland de ekonomiskt stressade är det 35 procent som oftast har svårt att få pengarna att räcka.

Bland de som äger sin bostad kan de flesta spara pengar, men nästan vart fjärde hushåll i bostadsrätt kan inte spara och vart femte hushåll i småhus kan inte göra det. Men bland hyresrätter är det nästan vart annat hushåll som inte kan spara pengar, 43 procent anger att det inte går. Bland de utsatta hushållen är det ännu värre, ungefär vart annat av de utsatta hushållen kan inte spara pengar. Värst är det bland de som är ekonomiskt stressade, där svarar 58 procent att de inte kan spara pengar.

Vart fjärde hyreshushåll kan inte hantera en oväntad utgift på 10 000 kronor och 20 procent är osäkra på om det går. Bland de ekonomiskt stressade anger 30 procent att de inte kan hantera utgiften och 22 procent att de är osäkra.

Ungefär ett av fem hyreshushåll har varit tvungna att låna pengar under det senaste året för att klara löpande utgifter. Bland de utsatta hushållen rör det sig om ungefär vart fjärde hushåll som har varit tvunget att göra det. Ett tydligt resultat är att det är unga hushåll som lånar till de löpande utgifterna och att lite fler kvinnor har gjort det än män.

50 procent högre boendekostnader skulle tvinga 7 av 10 hyreshushåll att flytta och knappt vart annat hushåll som äger sin bostad. De senaste årens ränteuppgång har motsvarat mer så för många hushåll med lån. Skulle en ny räntehöjningsperiod inträda eller en marknadsanpassning av hyrorna riskerar många att behöva flytta.

27 procent av hyreshushållen klarar inte tre månader i arbetslöshet utan att behöva flytta, situationen är densamma för de utsatta hushållen. Det speglar deras allmänt känsligare ekonomi.

Boendekostnaderna ökar

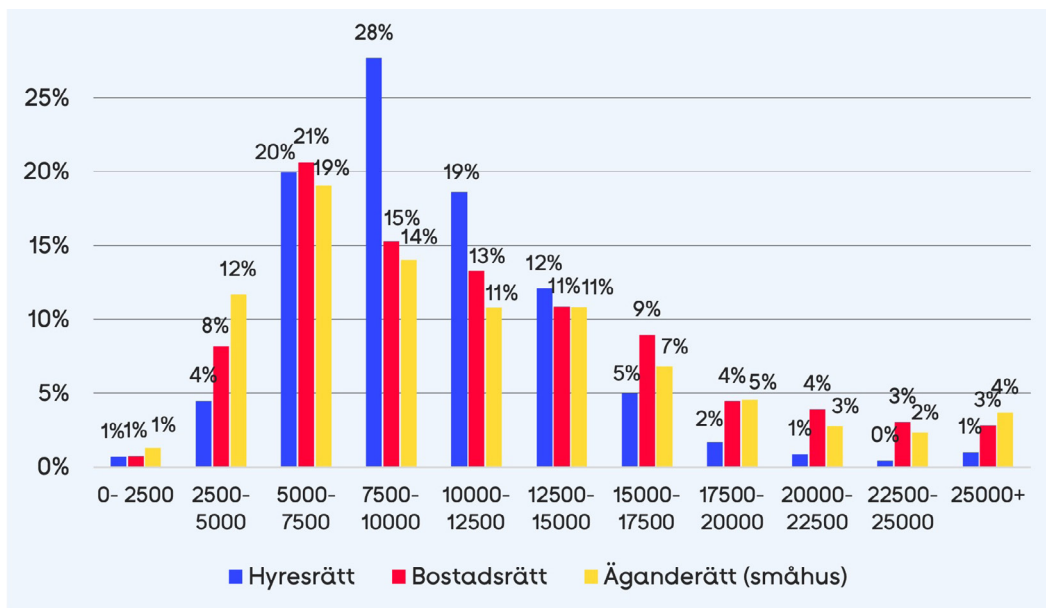
De senaste årens ränteuppgång har påverkat boendekostnaderna kraftigt, särskilt för bostadsrätter och småhus. Tidigare undersökningar har visat att hyresgäster, utan hänsyn till bostadsyta, har högre boendekostnader än de som äger sitt boende, när hyra, avgift och räntor beaktas, så är det inte längre.

För hyresgäster är de vanligaste boendekostnaderna mellan 7 500 och 10 000 kronor i månaden. För bostadsrättsägare och småhusägare är det i stället vanligast med mellan 5 000 och 7 500 kronor i månaden (kostnader för amortering borträknat).

På det sättet kan boendekostnaderna beskrivas som lägre för de som äger sitt boende. Samtidigt är det numera vanligt med mycket höga boendekostnader för de som äger sitt boende. 20 procent av alla småhusägare och 23 procent av bostadsrättsägarna betalar idag mer än 15 000 kr i månaden i boendekostnader.

Boendekostnader är här definierade som hyra, ränta och avgifter som inte kan undvikas. Amortering på eventuellt bostadslån är inte medräknat.

Fråga: Vad har ditt hushåll för totala boendekostnader varje månad?
Efter upplåtelseform. Andel boende per kostnadsintervall

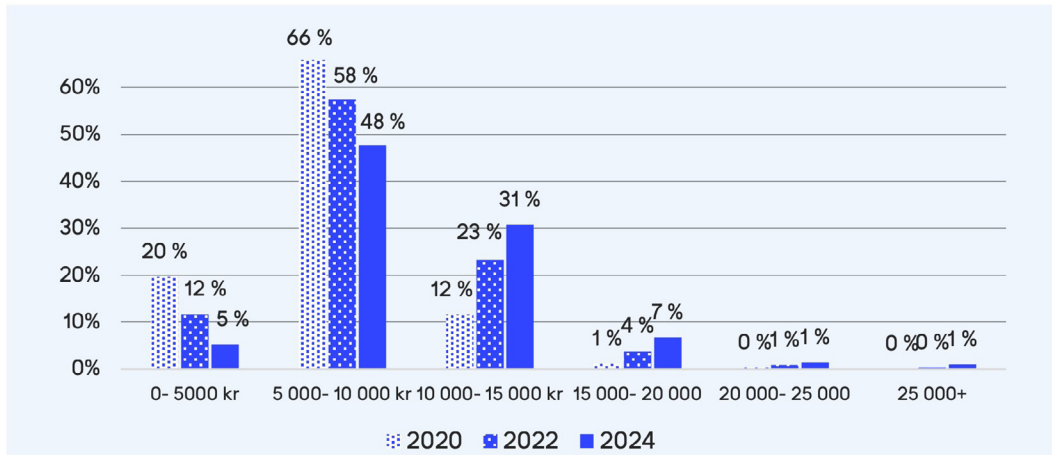
Not: 5 026 respondenter. Exkluderade 177: 119 som saknar upplåtelseform och 58 som svarade Vet ej.

Sett över tid har andelen med mycket höga boendekostnader ökat. År 2020 var det få hushåll vars boendekostnader översteg 15 000 kronor i månaden. Knappt någon svarade att boendekostnaderna översteg 25 000 kronor. Nu är det en mätbar grupp som har hyror över 15 000 kr i månaden. Bland boende i bostadsrätter och småhus har andelen vuxit från någon enstaka procent till att 20–25 procent betalar mer än 15 000 kronor varje månad i eventuella avgifter och räntor.

Skillnaden mellan 2020 och 2022 års undersökning är att betrakta som en normal kostnadsförändring i ett samhälle där både löner och kostnader ökar. Men ökningen mellan 2022 och 2024 är ovanligt hög, och har fått stora konsekvenser.

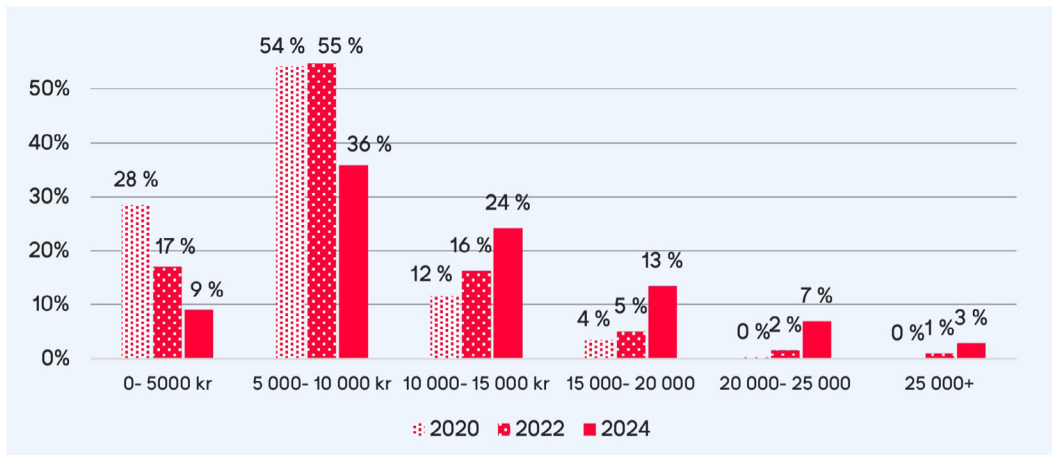
Ränteuppgången och inflationen har lett till att allt fler har ohållbart höga boendekostnader och lever under ekonomisk stress. Särskilt stark har ökningen varit inom det ägda boendet, vilket framgår i nästa del.

Förändrade boendekostnader 2020–2024. **Hyresgäster**
Andel boende per kostnadsintervall

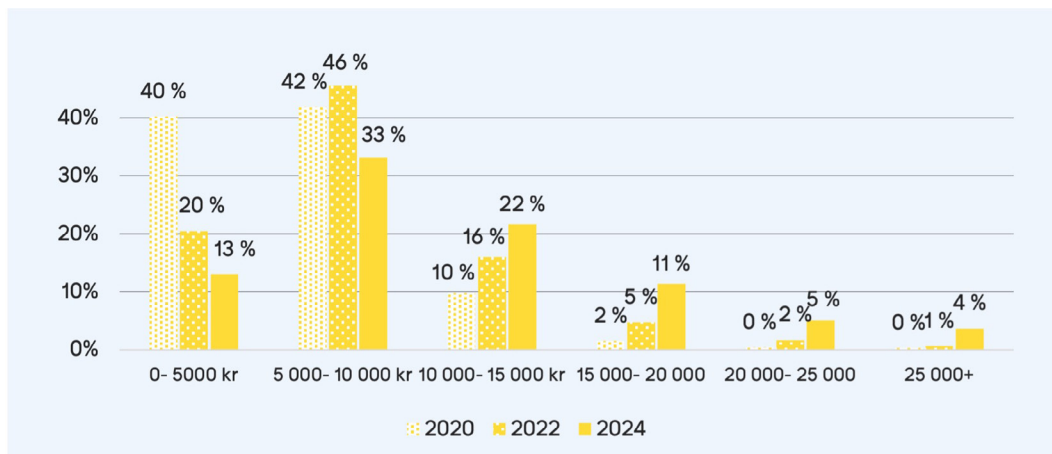
Not: Tidsseriebrott, 2020 och 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter.

Förändrade boendekostnader 2020–2024. **Bostadsrättsägare**
Andel boende per kostnadsintervall

Not: Tidsseriebrott, 2020 och 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter.

Förändrade boendekostnader 2020–2024. **Småhusägare**
Andel boende per kostnadsintervall

Not: Tidsseriebrott, 2020 och 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter.

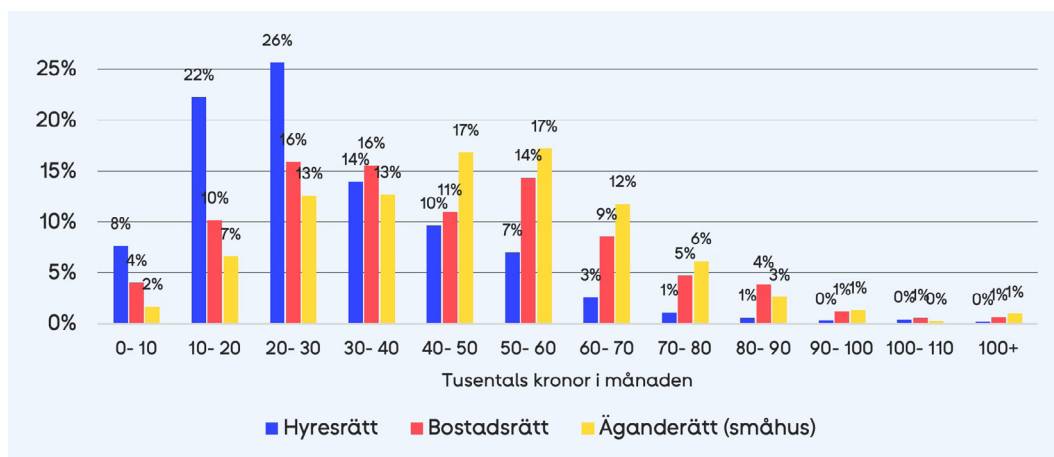
Inkomsterna hänger inte med

Inkomsterna är väsentligt lägre bland hyreshushåll jämfört med bostadsrättshushåll, vilka i sin tur har lägre inkomster än småhusägare. Skillnaden drivs av flera faktorer, särskilt viktig är sannolikt storleken på hushållen. Enligt SCB bor det i genomsnitt 1,9 personer i varje hyresrätt, 1,8 personer i varje bostadsrätt och 2,6 personer i varje småhus. Det är alltså vanligare att två inkomsttagare bor tillsammans i småhus jämfört med lägenheter. Vilket i sin tur ger en högre total hushållsinkomst.

Därtill kräver småhus vanligen ett större kapital och högre inkomster för att köpa, vilket även det sorterar befolkningen så att hushåll med högre inkomst oftare bor i småhus. Skillnaden mellan bostadsrätter och hyresrätter drivs framför allt av den ekonomiska sorteringen där det helt enkelt krävs mer inkomst- och kapitalstarka hushåll för att bo i bostadsrätt jämfört med hyresrätt.

Den normala hushållsinkomsten är 10 till 30 tusen kronor i månaden för hyresrätter, för bostadsrätter är det 20 till 40 tusen även om det finns en stor grupp med upp till 60 tusen i månadsinkomst. För småhusägarna är det i stället 40 till 60 tusen som är det vanligaste, men även bland småhusägarna är inkomstspannet relativt brett.

Sammanlagen hushållsinkomst, efter skatt och bidrag, 2024.
Andel boende per inkomstintervall

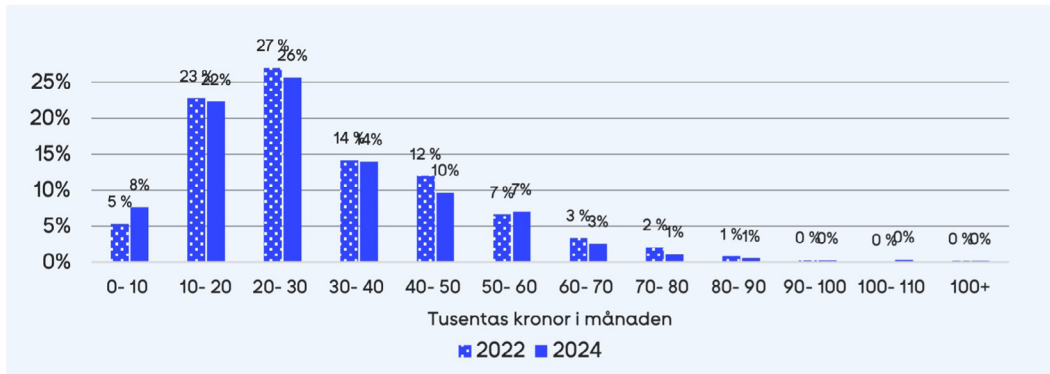
Not: 4 994 respondenter. Exkluderade 563: 114 som saknar upplåtelseform och 448 som svarade Vet ej, eller Vill inte uppge. Fråga: Ungefär hur stor är ditt hushålls sammanlagda disponibla månadsinkomst? Alltså efter att all skatt är dragen och ni har fått eventuella bidrag.

Sedan undersökningen 2022 har det skett en generell inkomstökning (utan hänsyn till inflation). Men bland hyreshushåll har ökningen varit marginell eller obefintlig. Bland bostadsrättshushållen och särskilt bland hushållen i småhus är inkomstökningen tydlig. I dessa grupper har andelen med inkomster under 50 000 kronor i månaden minskat medan andelen av hushållen med högre inkomster har ökat.

Vad det är som driver skillnaderna i inkomstutveckling är inte uppenbar, skillnaden kan bero på att ökningen i arbetslöshet haft större påverkan på hyreshushåll. Det kan även vara en metodologisk effekt. 2022 års undersökning genomfördes av Novus via deras webbpanel medan 2024 års undersökning genomfördes av Indikator via slumpmässigt utvalda hushåll. Varför det skulle påverka inkomstuppgifterna särskilt för hyreshushåll är emellertid oklart.

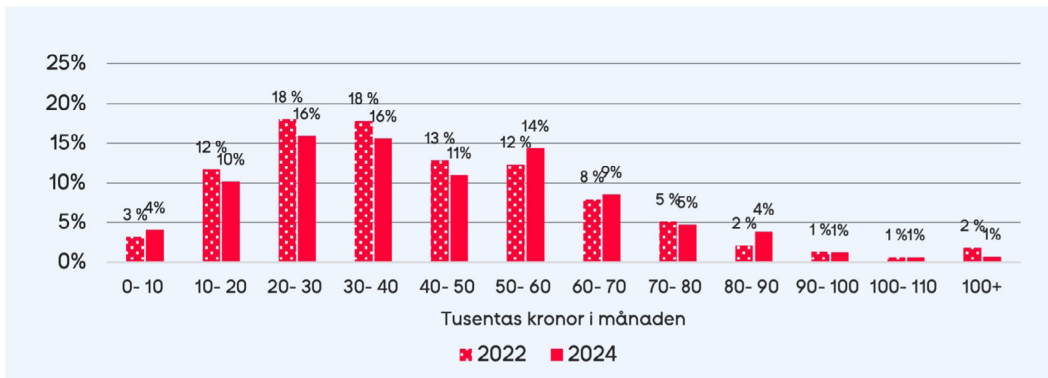
Jämförs utvecklingen SCB:s data över *inkomster per konsumtionsenhet* och upplåtelseform uppträder ett liknande mönster där hyreshushållens inkomster (median exkl. kapitalvinst) i stort sett har stagnerat sedan 2016. För hushållen i bostads- och äganderätt syns ingen sådan stagnation.

Sammanlagen hushållsinkomst, efter skatt och bidrag. 2022 och 2024. **Hyresgäster**
Andel boende per inkomstintervall

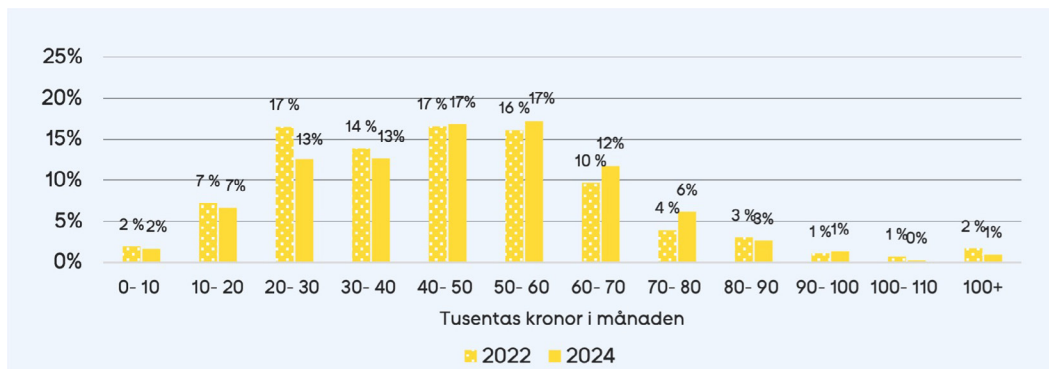
Not: Tidsseriebrott, 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. Fråga: Ungefär hur stor är ditt hushålls sammanlagda disponibla månadsinkomst? Alltså efter att all skatt är dragen och ni har fått eventuella bidrag.

Sammanlagen hushållsinkomst, efter skatt och bidrag. 2022 och 2024. **Bostadsrättsägare**
Andel boende per inkomstintervall?

Not: Tidsseriebrott, 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. Fråga: Ungefär hur stor är ditt hushålls sammanlagda disponibla månadsinkomst? Alltså efter att all skatt är dragen och ni har fått eventuella bidrag.

Sammanlagen hushållsinkomst, efter skatt och bidrag. 2022 och 2024. **Bostadsrättsägare**
Andel boende per inkomstintervall

Not: Tidsseriebrott, 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. Fråga: Ungefär hur stor är ditt hushålls sammanlagda disponibla månadsinkomst? Alltså efter att all skatt är dragen och ni har fått eventuella bidrag.

Utsatta hushåll

Hushåll kan vara utsatta på flera sätt, Hyresgästerna 2024 följer tre utsatta hushållstyper. Ekonomiskt stressade, de med ohållbara boendekostnader samt trångbodda. 26 procent av befolkningen har ohållbara boendekostnader, 20 procent är ekonomiskt stressade och 5 procent är trångbodda.

Det finns en betydande överlappning mellan grupperna. 64 procent av hushållen med ohållbara boendekostnader är även ekonomiskt stressade och 6 procent av dem är trångbodda. Av hushållen som är ekonomiskt stressade har 83 procent ohållbara boendekostnader och 10 procent är trångbodda. Av de trångbodda är 39 procent ekonomiskt stressade och 30 procent har ohållbara boendekostnader.

Ganska få är trångbodda, men i gruppen är det många som har ekonomiska problem. Samtidigt är trångboddhet ganska ovanligt i den relativt stora gruppen av hushåll som har ekonomiska problem.

Hushåll med ohållbara boendekostnader

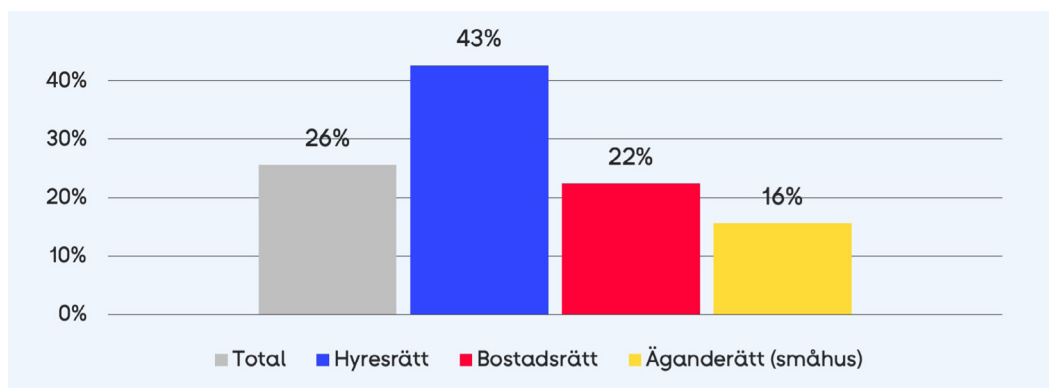
Höga boendekostnader minskar hushållens möjlighet att leva ett gott liv, men gränsen för vad som är en rimlig kostnad är subjektiv. Hyresgästföreningen anser att normala boendekostnader inte ska överstiga 25 procent av hushållsinkomsten efter skatt och eventuella bidrag. Men även det kan vara betungande för ekonomiskt ansträngda hushåll.

Rapporten utgår nedan från Eurostats definition. Där anses hushåll ha ohållbara boendekostnader när dessa överstiger 40 procent av hushållets inkomst efter skatt och bidrag. Med boendekostnader avses hyra, ränta och avgifter som inte kan undvikas, men inte amortering. Som inkomster avses alla hushållets inkomster efter skatt.

Hushåll som betalar knappt hälften av sin inkomst för att bo kommer med stor sannolikhet underkonsumera saker som mat, kläder och vårdbesök. Lever stora grupper under sådana förutsättningar är det rimligt att betrakta boendekostnaderna som ett samhällsproblem.

Bland hyreshushåll är andelen med ohållbara boendekostnader mycket hög, 43 procent har boendekostnader som överstiger 40 procent av hushållets totala inkomster efter skatt och bidrag. Bland de som bor i bostadsrätt är det 22 procent och bland de som bor i småhus är det 16 procent som har ohållbara boendekostnader.

Hushåll med ohållbara boendekostnader 2024. Andel efter upplåtelseform

Not: Figuren bygger på svar från 4 305 respondenter. Hushåll med ohållbara boendekostnader är de med boendekostnader som överstiger 40 procent av hushållets totala inkomster efter skatter och bidrag.

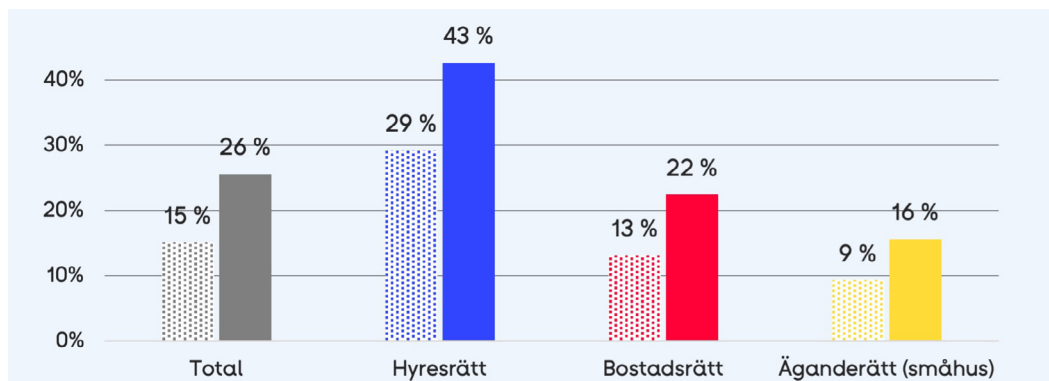
Av hushållen med ohållbara boendekostnader svarar 41 procent att deras boendekostnader är orimliga. Inom befolkningen som helhet svarar 21 procent samma sak. Själva kostnaden kan alltså anses vara rimlig, även om den försätter hushållet i en ohållbar situation.

Sedan 2022 har andelen med ohållbara boendekostnader ökat inom alla grupper. Bland hyresgäster från 29 till 43 procent. Bland hushållen som äger sitt boende har andelen nästan fördubblats, i bostadsrätt har den ökat från 13 till 22 procent och bland hushållen i småhus har den ökat från 9 till 16 procent.

Per kommungrupp ser ökningen ut att vara mer eller mindre detsamma oavsett vilken typ av kommuner som undersöks.

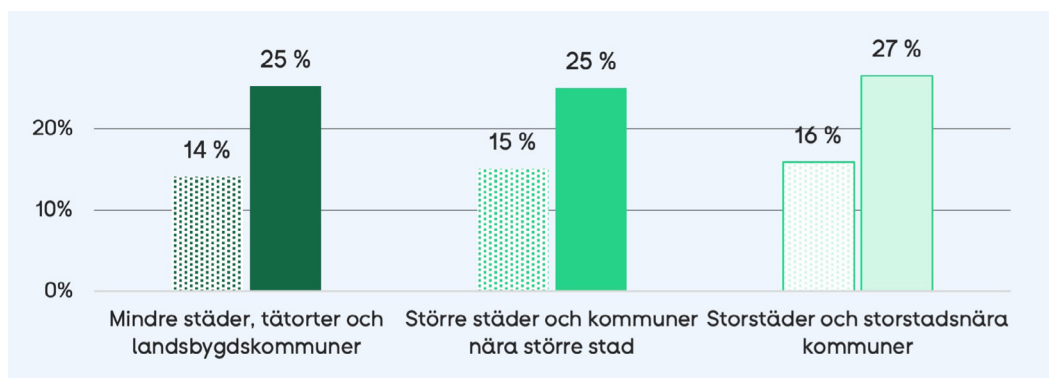
Den högre andelen hushåll med ohållbara boendekostnader drivs av de senaste två årens höjda räntor och hyror tillsammans med att samhällets kompensatoriska åtgärder inte har varit tillräckliga för att skydda utsatta hushåll. Men undersökningsmetodiken kan ha påverkat resultatet. Enkäten 2020 besvarades av en webbpanel medan 2024 års undersökning baseras på slumpmässigt utvalda hushåll..

Hushåll med ohållbara boendekostnader 2022 och 2024. Andel efter upplåtelseform

Not: Hushåll med ohållbara boendekostnader är de med boendekostnader som överstiger 40 procent av hushållets totala inkomster efter skatter och bidrag. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. Prickade staplar avser 2022 års undersökning.

Hushåll med ohållbara boendekostnader 2022 och 2024. Andel efter kommungrupp

Not: Hushåll med ohållbara boendekostnader är de med boendekostnader som överstiger 40 procent av hushållets totala inkomster efter skatter och bidrag. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. Prickade staplar avser 2022 års undersökning.

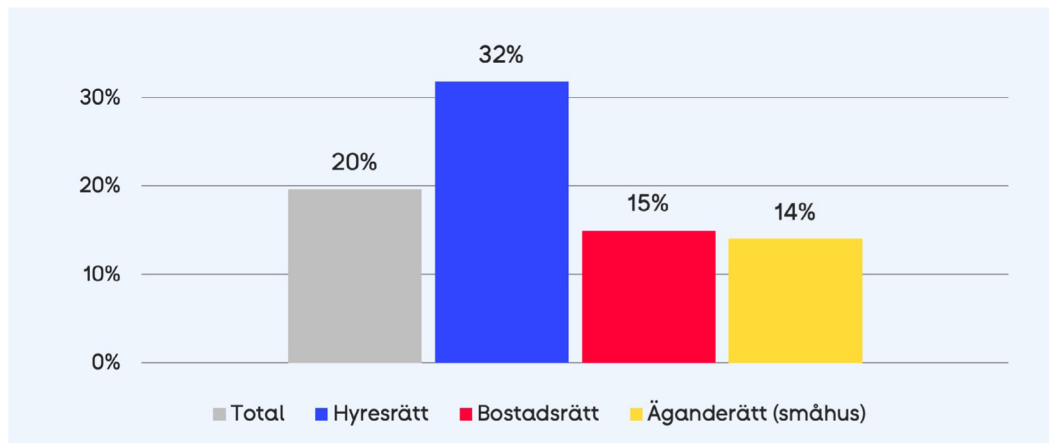
Ekonomiskt stressade hushåll

Två myndigheter publicerar löpande kostnadsberäkningar för hushåll. Konsumentverket och Kronofogden. Konsumentverket försöker fånga kostnaderna för ett normalt, men något sparsamt vardagsliv, utan extra utgifter som semester eller fester. Kostnaderna per vuxen skiljer sig beroende på om de bor ihop eller inte och för barn varierar kostnaderna med barnens ålder. Därtill finns en rad alternativ för olika typer av konsumtion, men en något sånär genomsnittlig kostnad är 6 900 kr per vuxen och 6 500 kr per barn och månad. Kronofogdens beräkning kallas förbehållsbelopp, eller existensminimum och försöker fånga en lägsta acceptabel konsumtionsnivå för ett hushåll. För 2024 är förbehållsbeloppet drygt 6 000 kr för en ensam vuxen och 3 200–5 200 kr per barn och månad (Kronofogden, 2023).

Denna rapport utgår från Konsumentverket och använder uppskattade hushållskostnader till boendekostnader plus 6 500 kr per barn och 6 900 kr per vuxen, varje månad. För beräkningsunderlag, se Konsumentverket (2024). De hushåll som saknar inkomster för att betala för boendet plus dessa hushållskostnader definieras som, *ekonomiskt stressade*.

Majoriteten har inte svårt att få ekonomin att gå ihop, men en stor del, 32 procent av alla hyresgäster, är ekonomiskt stressade. Ungefär hälften så många, 15 respektive 14 procent av de som bor i bostadsrätt och småhus är ekonomiskt stressade.

Ekonomiskt stressade hushåll 2024. Andel efter upplåtelseform

Not: Figuren bygger på svar från 4 292 respondenter. Exkluderade 119 som saknar upplåtelseform. Ekonomiskt stressade avses hushåll som saknar tillräckliga inkomster för att betala sina boendekostnader och normala månadskostnader per hushållsmedlem, här definierat som 6 500 kr per barn och 6 900 kr per vuxen.

Bland hushållen som är ekonomiskt stressade svarar 35 procent att de har svårt att få ekonomin att gå ihop varje månad. Bland befolkningen som helhet svarar 14 procent samma sak. 58 procent av de ekonomiskt stressade svarar att de inte kan spara pengar, 29 procent av hela befolkningen svarar samma sak. De ekonomiskt stressade hushållen kan antas ha anpassat sin konsumtion efter det ansträngda läget. På så vis klarar vissa att spara även marginalerna är små.

Sedan 2022 har andelen ekonomiskt stressade hushåll ökat inom alla grupper, störst har ökningen varit bland hyresgäster, från 18 till 32 procent. Bland de som äger sitt boende är ökningen mindre men ändå påtaglig, från ungefär 10 till 15 procent.

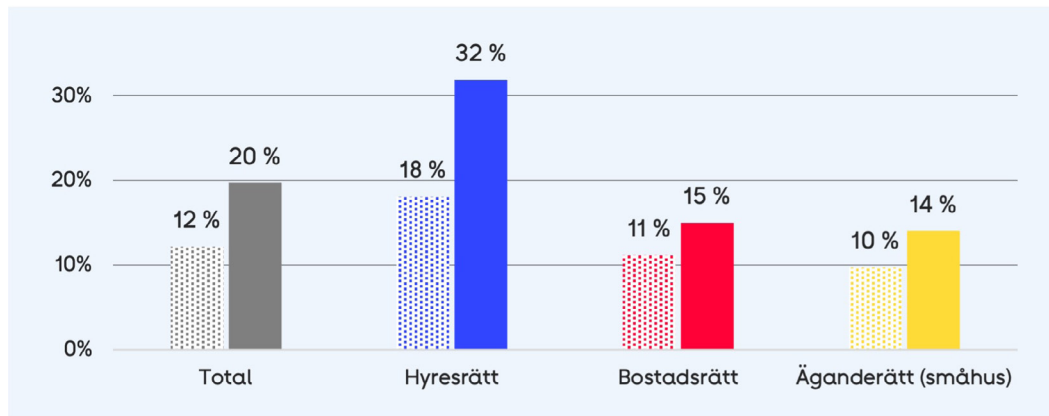
Uppdelat efter kommungrupp ser både ökningen och nivåerna relativt jämna ut även om ökningen av andelen stressade hushåll har varit något starkare i mellangruppen *större städer och kommuner nära större stad*.

Den högre andelen ekonomiskt stressade hushåll är sannolikt en effekt av de högre räntorna och de allmänt högre prisnivåerna som har kommit under de senaste två åren.

Kostnadshöjningen har gjort alla mer ekonomiskt pressade och därmed även ökat andelen som då inte klarar normala hushållskostnader.

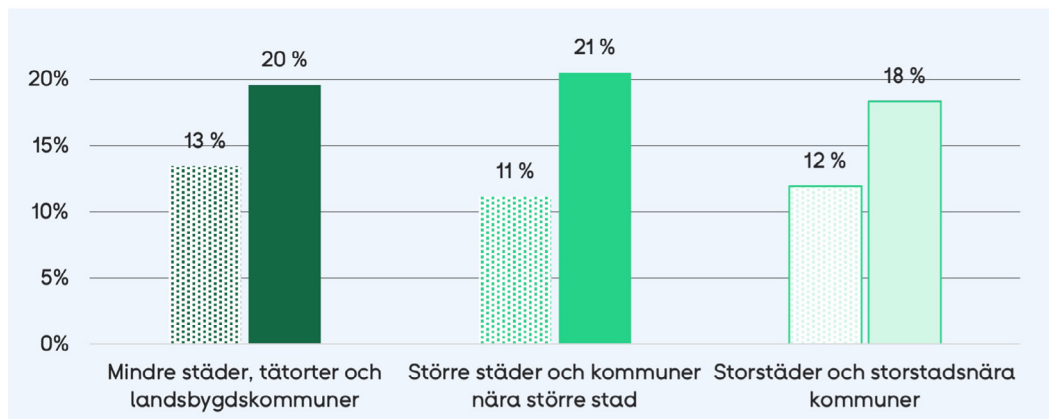
En annan förklaring är att undersökningsmetodiken påverkar resultatet, enkäten 2020 besvarades av en webbpanel medan 2024 års undersökning baseras på slumpmässigt utvalda hushåll

Ekonomiskt stressade hushåll 2022 och 2024. Andel efter upplåtelseform.

Not: Ekonomiskt stressade hushåll saknar inkomster för att betala boendekostnader och normala månadskostnader per hushållsmedlem. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. **Prickade staplar avser 2022 års undersökning.**

Ekonomiskt stressade hushåll 2022 och 2024. Andel efter kommungrupp

Not: Ekonomiskt stressade hushåll saknar inkomster för att betala boendekostnader och normala månadskostnader per hushållsmedlem. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. **Prickade staplar avser 2022 års undersökning.**

Trångbodda hushåll

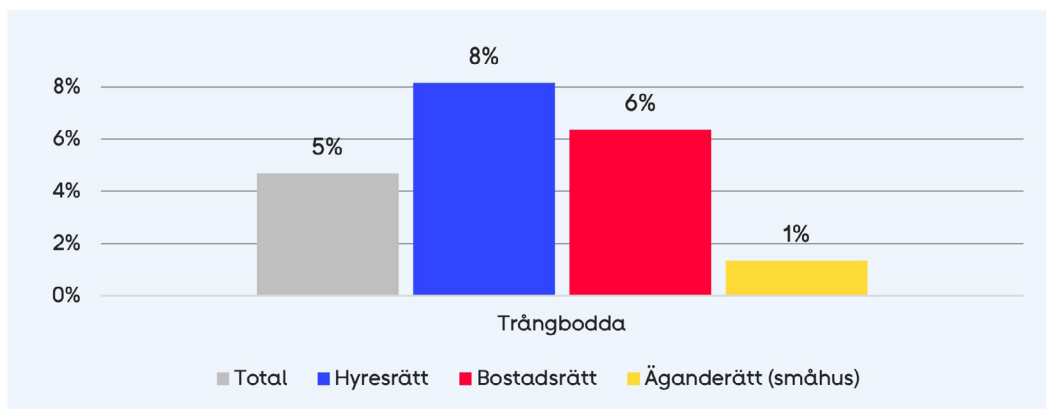
Att mäta trångboddhet kan göras på flera olika sätt, vanligtvis används ett system som kallas trångboddhetsnorm 1, 2 respektive 3. Normerna utgår från antal rum per person, norm 1 är minst generös och antar att hushåll som bor 2 personer per rum (utöver kök) inte är trångbodda. Mest generös är norm 3 som antar att hushåll inte är trångbodda om alla har eget sovrum, förutom makar som delar sovrum (Rir, 2019:9).

Boverket (2023) använder ett kompletterande mått, 20 kvadratmeter per person i hushållet som gräns för när ett hushåll är trångbott eller inte. Ett hushåll med två vuxna och ett barn antas då behöva 60 kvadratmeter bostadsyta för att inte bo trångt, medan ett hushåll med fyra personer behöver 80 kvadratmeter. Sannolikt är måttet att betrakta som ett mellanting mellan trångboddhetsnorm 2 och 3.

Trångboddhet anses i allmänhet vara skadligt. Effekter av trångboddhet som brukar lyftas fram är att de som bor i trånga hushåll saknar möjlighet att dra sig undan i hemmet och att aktiviteter som läsläsning försvåras. Ett antal studier hittar negativa effekter av trångboddhet som Sandberg och Grander (2021), medan Rir (2019:9) inte gör det. Båda texterna nämner att skillnaden i effekt sannolikt beror på vilken trångboddhetsnorm som används (norm 2 eller 3). Sandberg och Grander (2021) skriver att "En rimlig tolkning, som flera aktörer tycks följa, är att se norm 2 som ett uttryck för extrem trångboddhet och norm 3 snarare som en riskfaktor."

I enkäten framgår det tydligt att trångboddhet är ett lägenhetsfenomen, i princip förekommer det inte trångbodda hushåll i småhusbeståndet. Flest trångbodda hushåll återfinns bland hyresrätter.

Trångbodda hushåll 2024. Andel efter upplåtelseform

Not: Figuren bygger på svar från 4 662 respondenter. Trångbodda avses hushåll som har mindre än 20 kvadratmeter bostadsyta per hushållsmedlem.

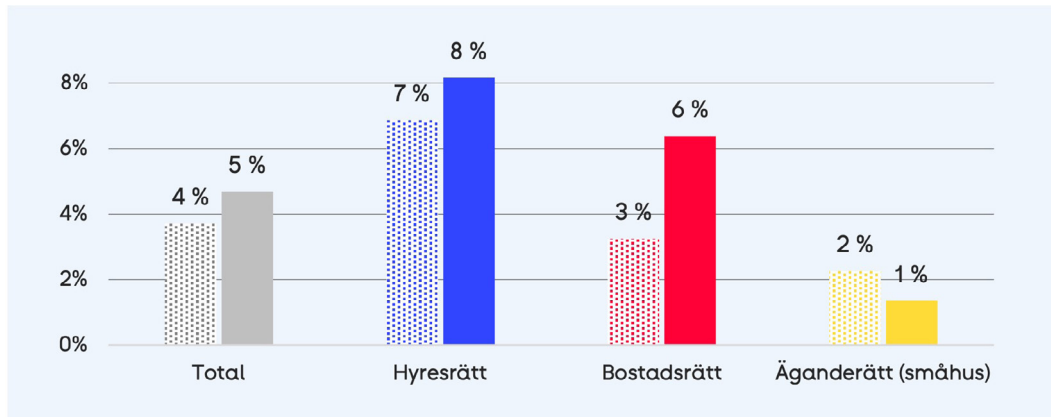
Bland de trångbodda hushållen svarar 64 procent att de själva anser att de bor *mycket eller ganska trångt*. Bland befolkningen som helhet svarar 14 procent samma sak. En del av hushållen kan därmed antas vara nöjda och i en högst självvald situation även om en stor del sannolikt upplever trängseln som besvärlig.

Sedan undersökningen 2020 har trångboddheten ökat något bland hyresrätter men bland bostadsrätter har andelen som bor trångt fördubblats. Uppdelat efter kommungrupp ser förändringen ut att främst ha skett i och omkring landets största städer. Sannolikt påverkas resultaten av att trångboddheten vuxit bland bostadsrätterna som är koncentrerade till storstadskommunerna.

Det är inte uppenbart varför bostadsrättshushåll är så påverkade i årets enkät, en möjlig förklaring är att de högre räntorna har gjort att färre i ägt boende har kunnat anpassa sitt boende under de senaste åren. En annan möjlig förklaring är att fler som äger sitt boende hyr ut delar av det till inneboende för att klara sina boendekostnader.

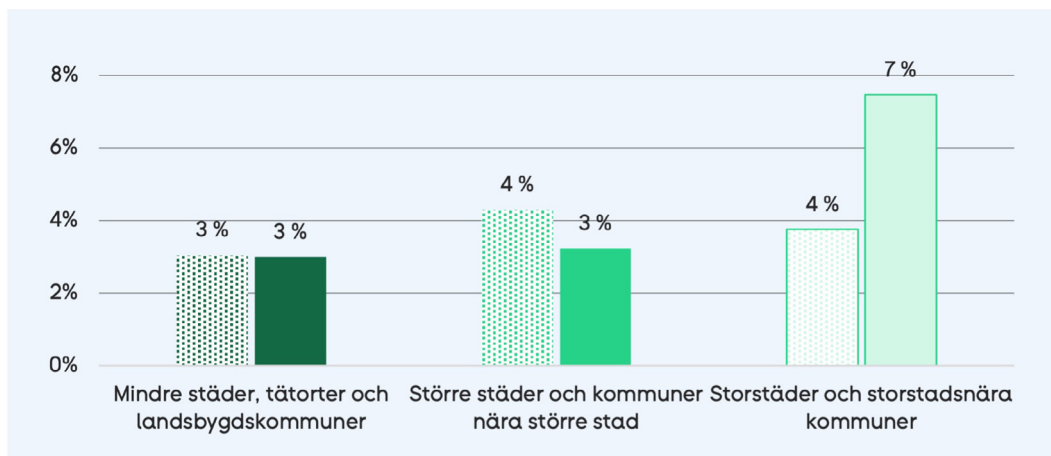
En tredje möjlig förklaring är att undersökningsmetodiken påverkar resultatet, enkäten 2020 besvarades av en webbpanel medan 2024 års undersökning baseras på slumpmässigt utvalda hushåll. Varför det den förändrade metodiken skulle påverka just bostadsrättshushåll är emellertid oklart.

Trångbodda hushåll 2022 och 2024. Andel efter upplåtelseform

Not: Trångbodda avses hushåll som har mindre än 20 kvadratmeter bostadsyta per hushållsmedlem. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. **Prickade staplar avser 2022 års undersökning.**

Trångbodda hushåll 2022 och 2024. Andel efter kommungrupp

Not: Trångbodda avses hushåll som har mindre än 20 kvadratmeter bostadsyta per hushållsmedlem. 2022 års undersökning gjordes av Novus, via webbpanel. 2024 genomfördes undersökningen av Indikator med slumpmässigt utvalda respondenter. **Prickade staplar avser 2022 års undersökning.**

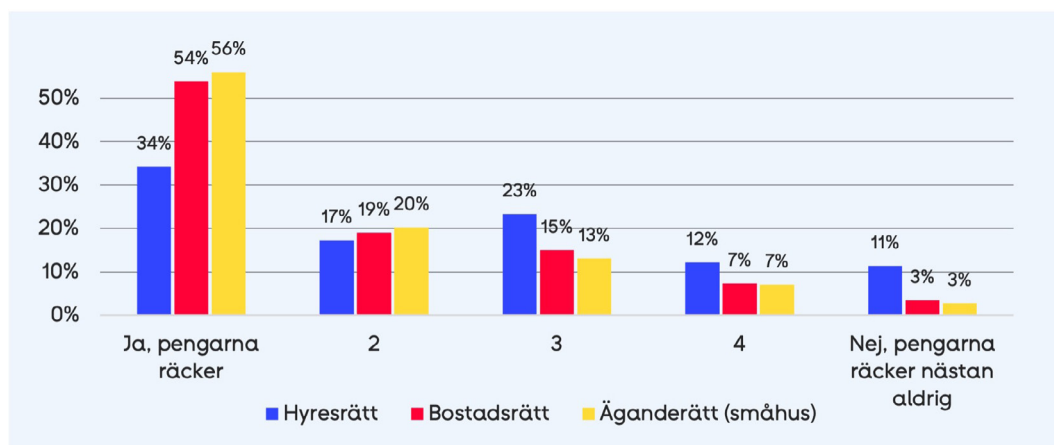
Utsatthetens konsekvenser

23 procent av hyresgästerna har det oftast svårt att få pengarna att räcka, bland de som äger sin bostad är det mindre än hälften som anger samma sak.

Bland de utsatta hushållen är situationen värre, trångbodda hushåll har något bättre ekonomi än de ekonomiskt utsatta. Men 26 procent av de trångbodda har oftast svårt att få pengarna att räcka. Bland de med ohållbara boendekostnader är det 31 procent och bland de ekonomiskt stressade är det 35 procent som oftast har svårt att få pengarna att räcka.

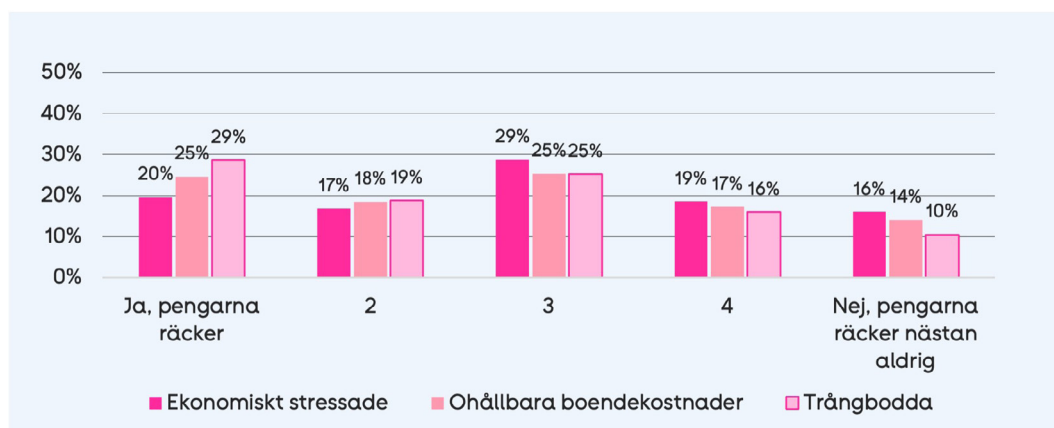
Ekonomiska marginaler

Fråga: Har ditt hushåll lätt att få ekonomin att gå ihop varje månad?
Efter upplåtelseform

Not: 5 078 respondenter. Exkluderade 119 som saknar upplåtelseform. 58 som svarade Vet ej visas inte i figuren.

Fråga: Har ditt hushåll lätt att få ekonomin att gå ihop varje månad? **Utsatta hushåll**

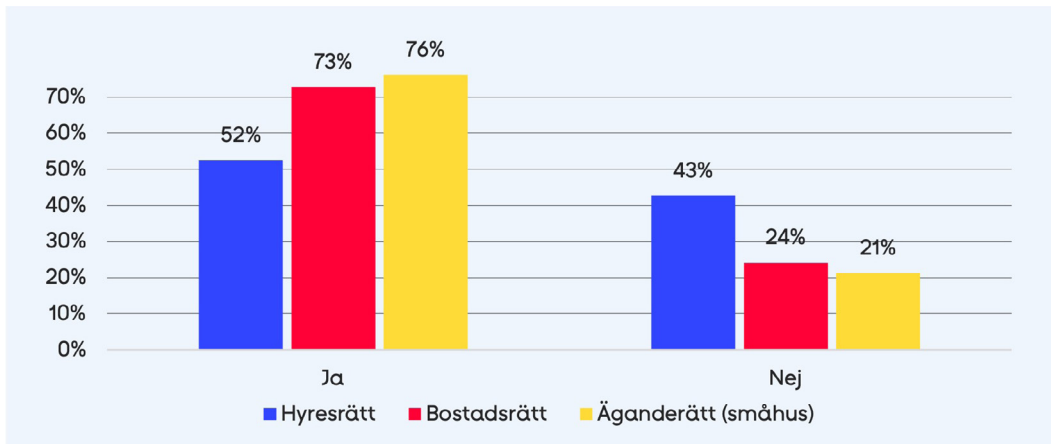

Not: Figuren bygger på svar från 5 093 respondenter. Varav 1 101 har ohållbara boendekostnader, 845 är ekonomiskt stressade och 218 är trångbodda. De som svarade Vet ej visas inte i figuren..

Att hushåll kan spara pengar till önskade eller oförutsedda utgifter är viktigt för både stabilitet, oberoende och välbefinnande. För att göra det krävs emellertid att det finns ekonomiska marginaler. För många hushåll saknas dessa marginaler.

Bland de som äger sin bostad är det relativt vanligt att inte kunna spara pengar, nästan vart fjärde hushåll i bostadsrätt kan inte spara och vart femte hushåll i småhus kan inte göra det. Men bland hyresrätter är det nästan vart annat hushåll som inte kan spara pengar. 43 procent anger att det inte går.

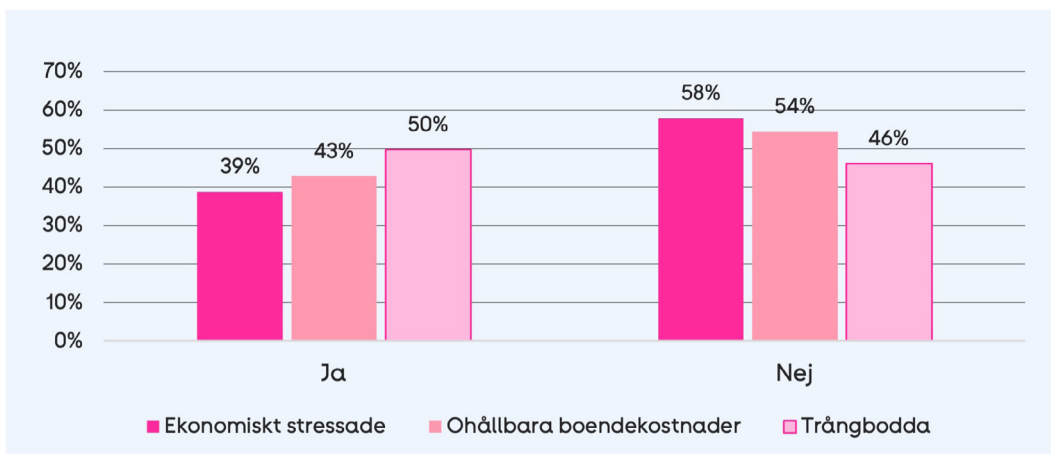
Fråga: Klarar du att spara pengar som det är idag? Efter upplåtelseform

Not: 4 881 respondenter. Exkluderade 119 som saknar upplåtelseform. 168 som svarade Vet ej visas inte i figuren.

Bland de utsatta hushållen är det ännu värre, majoriteten av de ekonomiskt utsatta hushållen kan inte spara pengar och bland de trångbodda är det 46 procent som inte kan det. Bland de som är ekonomiskt stressade är situationen som värst. Där svarar 58 procent att de inte kan spara pengar och bara 39 procent att de kan.

Fråga: Klarar du att spara pengar som det är idag? Utsatta hushåll

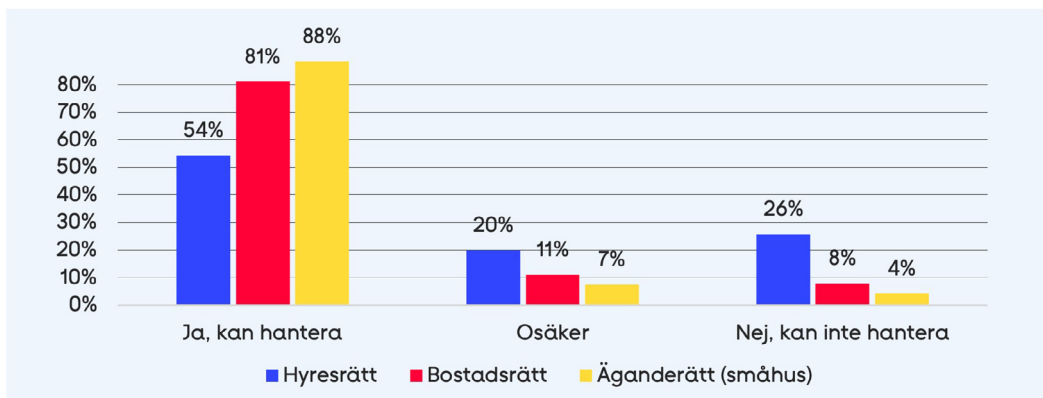

Not: Figuren bygger på svar från 5 093 respondenter. Varav 1 101 har ohållbara boendekostnader, 845 är ekonomiskt stressade och 218 är trångbodda. De som svarade Vet ej visas inte i figuren.

Hushåll som inte kan spara pengar är mer utsatta för plötsliga och oförutsedda utgifter. För att undersöka saken frågade vi om hushållet kan hantera en oförutsedd utgift på 10 000 kronor utan att behöva göra en större ekonomisk uppoffring. Uppoffringen definierades som att behöva ta nya lån, sälja egendom, värdepapper eller genom annan större ekonomisk uppoffring.

Bland hushållen som äger sina bostäder är en oväntad utgift på 10 000 kronor inte något allt för allvarligt besvär. Över 80 procent svarar att de klarar det. Bland hyreshushållen är det mer osäkert. 54 procent svarar att det går, medan 46 procent är osäkra, eller säkra på att det inte går.

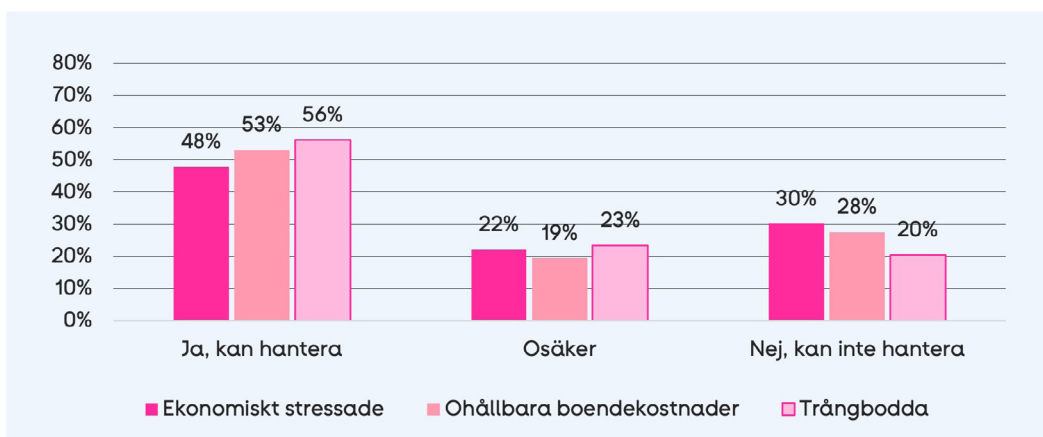
Kan hushållet hantera en plötslig oförutsedd utgift på 10 000 kr utan att behöva göra större ekonomisk uppoffring? **Efter upplåtelseform**

Not: 5 069 respondenter. Exkluderade 119 som saknar upplåtelseform. Frågan som ställdes var: Anta ditt hushåll skulle råka ut för en större oförutsedd utgift på 10 000 kr, en utgift som måste betalas inom några veckor. Kan hushållet hantera en sådan utgift utan att behöva ta nya lån, sälja egendom, värdepapper eller genom annan större ekonomisk uppoffring?

Bland de ekonomiskt utsatta hushållen är det ännu mer osäkert. Värst är det för de ekonomiskt stressade hushållen, där svarar 30 procent att de inte kan hantera utgiften och 22 procent att de är osäkra. De trångbodda har en marginellt bättre ekonomisk situation, där svarar 20 procent att det inte går och 23 procent att de är osäkra.

Kan hushållet hantera en plötslig oförutsedd utgift på 10 000 kr utan att behöva göra större ekonomisk uppoffring? **Utsatta hushåll**

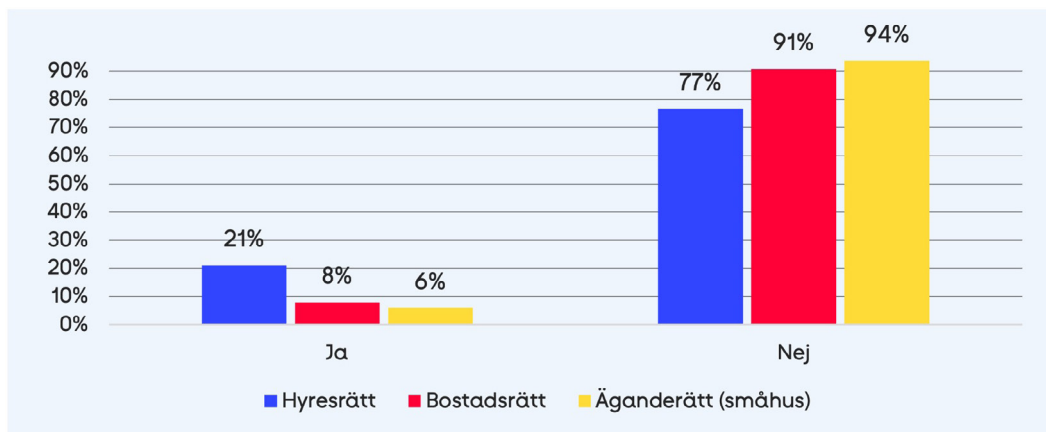
Not: Figuren bygger på svar från 5 093 respondenter. Varav 1 101 har ohållbara boendekostnader, 845 är ekonomiskt stressade och 218 är trångbodda. Frågan som ställdes var: Anta att ditt hushåll skulle råka ut för en större oförutsedd utgift på 10 000 kr, en utgift som måste betalas inom några veckor. Kan hushållet hantera en sådan utgift utan att behöva ta nya lån, sälja egendom, värdepapper eller genom annan ekonomisk uppoffring?

Oförutsedda utgifter är något som förekommer för alla hushåll, men även löpande utgifter kan vara nog så besvärligt att klara för många. Hushållen tillfrågades därför om de har varit tvungna att låna pengar det senaste året för att klara löpande utgifter.

Ungefär hälften så många som svarar att de inte kan spara pengar bland hyreshushållen och de utsatta hushållen, anger att de har varit tvungna att låna pengar. Bland de som äger sitt boende är andelen som behövt låna lägre. Men dessutom är skillnaden mellan andelen som inte kan spara och andelen som varit tvungna att låna större. Det verkar alltså som att intensiteten i den utsattheten som framkommer ovan skiljer sig.

Bland hyreshushållen är det 21 procent som varit tvungna att låna för att täcka löpande utgifter medan andelen bland de som äger sitt boende är mycket låg.

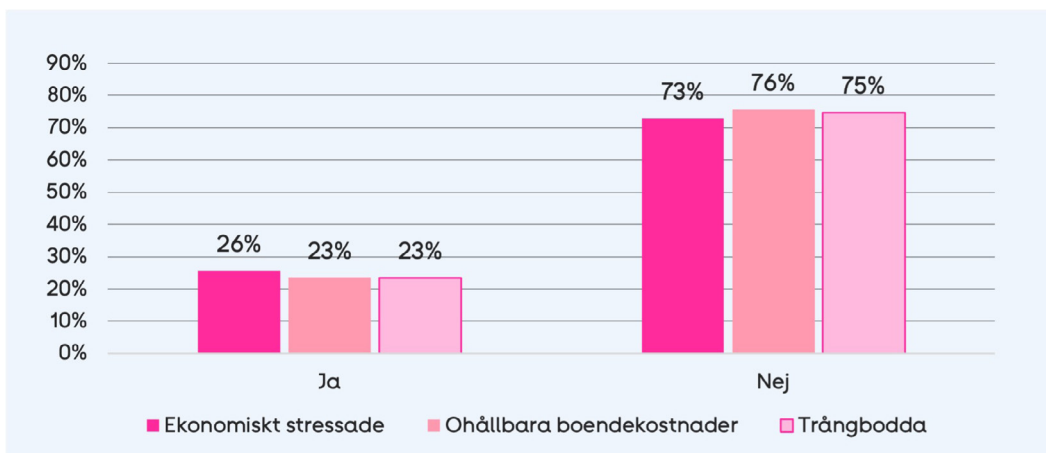
Fråga: Har du varit tvungen att låna för att klara löpande utgifter senaste året?
Efter upplåtelseform

Not: 5 071 respondenter. Exkluderade 119 som saknar upplåtelseform. 64 som svarade Vet ej visas inte i figuren.

Bland de utsatta hushållen är det fler som varit tvungna att låna. Här syns heller ingen större skillnad mellan de ekonomiskt utsatta och de trångbodda hushållen. Ungefär vart fjärde av de utsatta hushållen har varit tvungna att låna för att klara löpande utgifter senaste året.

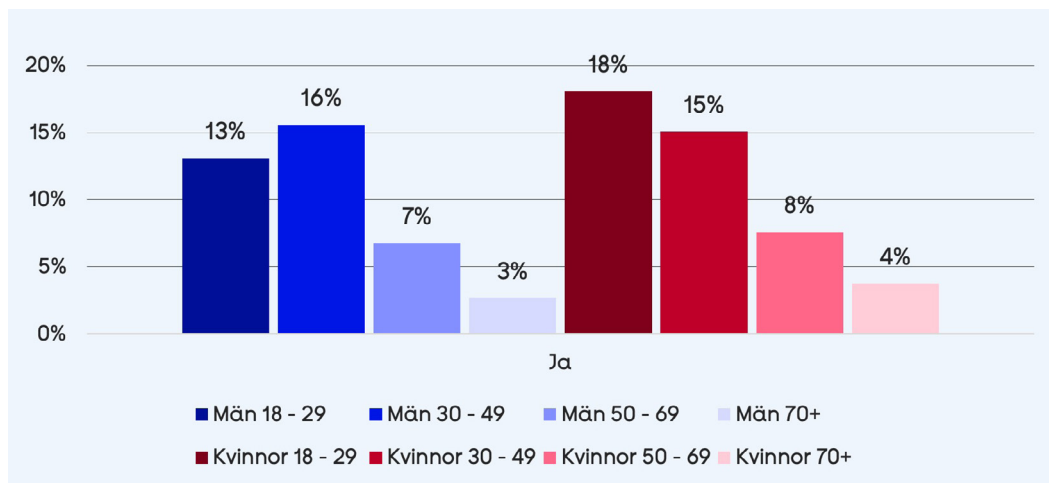
Fråga: Har du varit tvungen att låna för att klara löpande utgifter senaste året?
Utsatta hushåll

Not: Figuren bygger på svar från 5 093 respondenter. Varav 1 101 har ohållbara boendekostnader, 845 är ekonomiskt stressade och 218 är trångbodda.

Det finns en tydlig åldersfördelning bland de som har varit tvungna att låna, mycket få över 70 år har varit tvungna att låna för att klara löpande utgifter medan det är mer vanligt bland de yngre hushållen. Män uppvisar en annorlunda åldersfördelning jämfört med kvinnor och kvinnor är i större utsträckning beroende av att låna för att klara löpande utgifter.

Fråga: Har du varit tvungen att låna för att klara löpande utgifter senaste året?
Ålder och kön

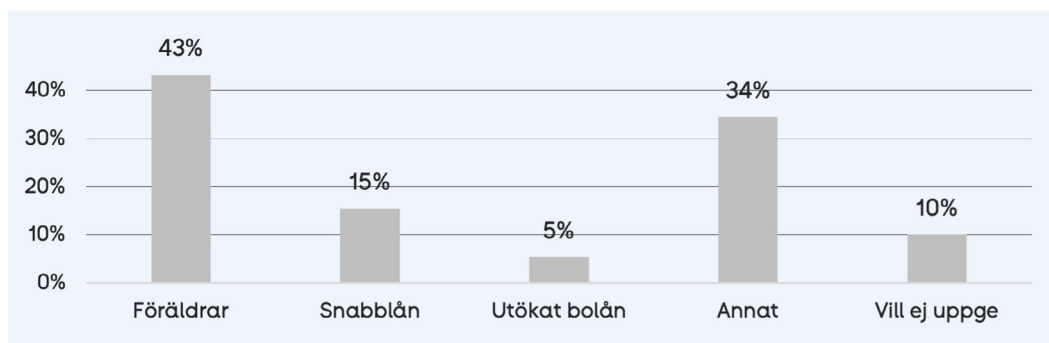

Not: Figuren bygger på svar från 4 874 respondenter. De som svarat Nej, eller Vet ej visas inte i figuren.

Alla som angav att de har varit tvungna att låna pengar fick en öppen fråga om vem de då hade lånat av, Indikator opinion har kategoriserat dessa öppna svar.

Den vanligaste instansen att låna av är föräldrarna, sannolikt speglar det att det är en stor andel av de som behöver låna är relativt unga. Därefter är det olika typer av snabblån som anges och till sist utökad bolån. I kategorin Annat förekommer en lång rad mindre vanliga svar som att låna av vänner, barn eller annan släkt.

Fråga: Av vem har du lånat?

Not: 536 respondenter. Frågan ställdes med öppna svar som enda alternativ. De öppna svaren har därefter kategoriserats av Indikator opinion.

Scenarier som tvingar hushållen att flytta

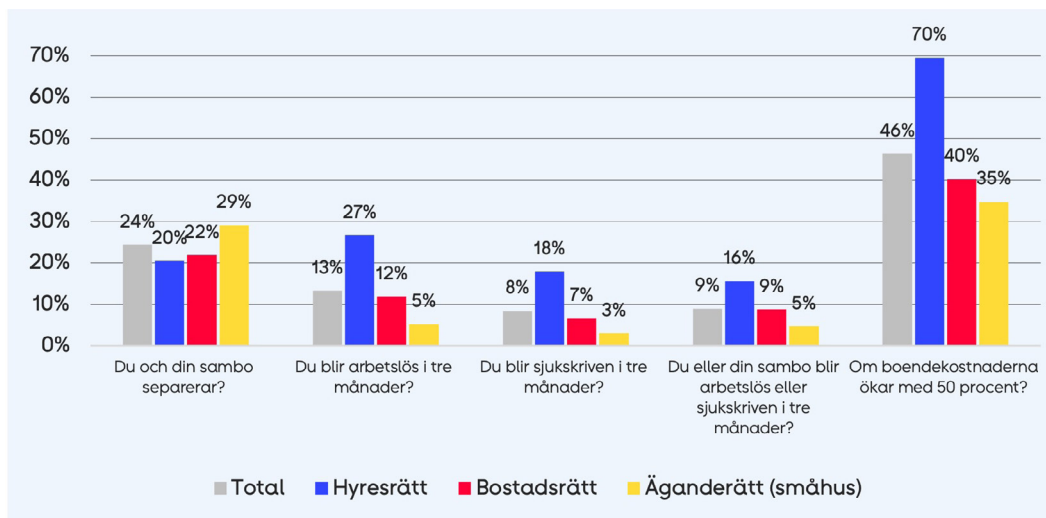
Ekonomiska realiteter tvingar ibland hushåll att flytta. Vid skilsmässa är det ofta svårt för någon av parterna att behålla en dyr villa. I andra fall kan en flytt tvingas fram av att arbetslöshets- eller sjukförsäkringen inte täcker hushållets nödvändiga kostnader. I enkäten undersöktes fem olika scenarier och huruvida de skulle tvinga respondenten att flytta.

Scenariot som tvingar flest att flytta är om boendekostnaderna ökar med 50 procent. Sådana höjningar är ovanliga, men fullt möjligt vid en snabb marknadsanpassning av hyressättningen. I det ägda boendet har de senaste årens ränteförändringar medfört ännu kraftigare kostnadshöjningar, då räntan har tredubblats, från 1,5 till 4,5 procent sedan våren 2022 (se SCB, finansmarknadsstatistik). Skulle boendekostnaderna öka med ytterligare 50 procent anger 70 procent av hyreshushållen att de inte kan bo kvar, 40 procent av de i bostadsrätt och 35 procent av de i småhus.

Många hushåll har en viss känslighet inför arbetslöshet eller sjukskrivning, men värst är det för hyreshushåll vilket speglar deras allmänt känsligare ekonomi, tydligast blir det vid tre månaders arbetslöshet, där 27 procent av hyreshushållen inte kan bo kvar i sin bostad.

Vid just skilsmässa är hushållen i småhus mer utsatta än andra, där anger 29 procent att de inte kan bo kvar, medan omkring 20 procent svarar detsamma i hyres- och bostadsrätt.

Andel som svarar att de **inte** kan bo kvar om... Efter upplåtelseform

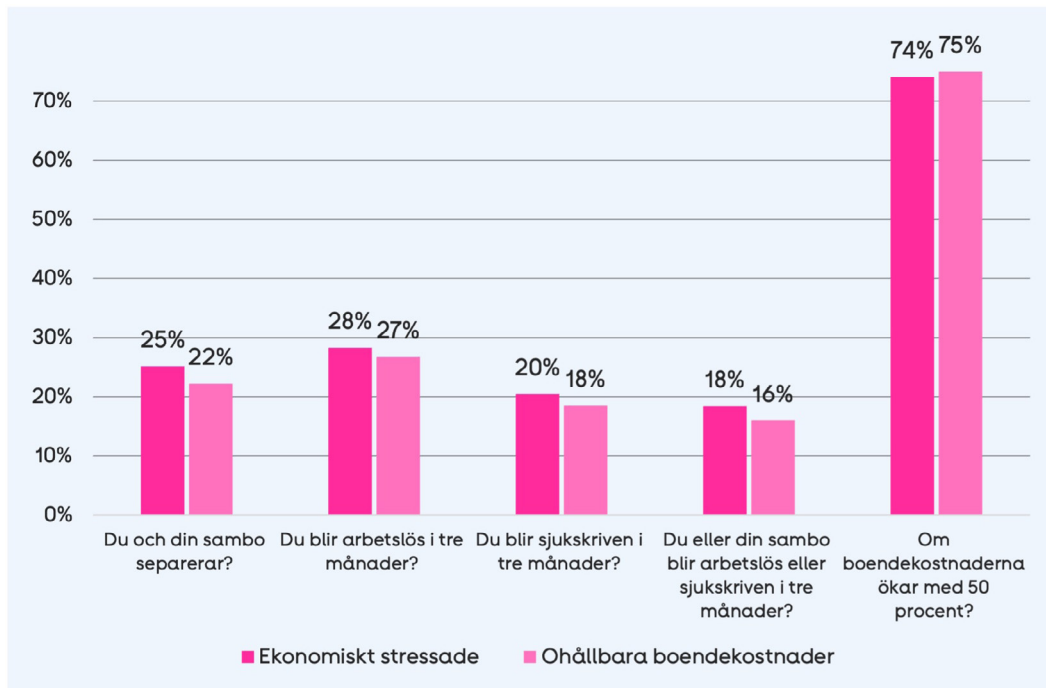

Not: Figuren bygger på svar från 5 022 respondenter. Svaren som visas är andelen som svarade Nej på frågan om de kan bo kvar i de olika scenarierna.

Bland befolkningen som helhet är det omkring hälften som inte klarar en kostnadshöjning på 50 procent för bostäderna. Omkring 10 procent av befolkningen klarar inte tre månader i arbetslöshet eller sjukskrivning.

Bland utsatta ekonomiskt utsatta hushåll anger fyra av fem att de inte kan bo kvar om boendekostnaderna ökar med 50 procent. Drygt en av fyra klarar inte tre månader i arbetslöshet och en av fem klarar inte samma tid i sjukskrivning.

Andel som svarar att de inte kan bo kvar om... Utsatta hushåll

Not: Figuren bygger på svar från 5 022 respondenter. Svaren som visas är andelen som svarade Nej på frågan om de kan bo kvar i de olika scenarierna. Trångbudda hushåll har exkluderats på grund av få svarande.

Källor

Boverket (2023). *Mått på bostadsbrist*. Hämtad 2024-07-03 från: <https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/underlag-for-bostadsforsorjningen/anstrangd-boendeekonomi/>.

Konsumentverket (2024). *Hushållskostnader per månad Konsumentverkets referensvärden 2024*.

Kronofogden (2023). *Normalbelopp för 2024 klara*. Nyhet 1 december 2024, Kronofogden. Hämtad 2024-07-04, från: <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/nyheter/2023-12-01-normalbelopp-for-2024-klara>

Sandberg och Grander (2021). *Trångboddhet i Malmö: En studie av trångboddhetens ojämlika utbredning och konsekvenser*. Malmö universitet.

Rir (2019:9). *Trångboddhet, konsekvenser för hälsa och skolresultat. En granskningsrapport från riksrevisionen*. Rir 2019:9.

Hyresgästföreningen

För mer information, besök oss på
hyresgastforeningen.se